

Malvapion malvae in Nederland (Coleoptera: Apionidae, Apioninae)

THEODOOR HEIJERMAN

HEIJERMAN, TH., 1993. *MALVAPION MALVAE* IN THE NETHERLANDS (COLEOPTERA: APIONIDAE, APIONINAE). – *ENT. BER., AMST.* 53 (1): 13-15.

Abstract: The species of Apioninae living on Malvaceae in The Netherlands are shortly discussed. Some recent observations of the rare *Malvapion malvae* are presented and a review is given of the existing distributional data of this species.

Th. Heijerman, Tarthorst 597, 6708 HV Wageningen.

In de naamlijst van Brakman (1966) worden vier inheemse *Apion*-soorten genoemd, die uitsluitend leven op verschillende vertegenwoordigers van de kaasjeskruidfamilie (Malvaceae): *A. aeneum* (Fabricius), *A. radiolus* Kirby, *A. rufirostre* (Fabricius) en *A. malvae* (Fabricius) (Dieckmann, 1977; Scherf, 1964). Binnen het grote genus *Apion* Herbst worden doorgaans een aantal subgenera onderscheiden. Brakman (1966) plaatst de vier genoemde soorten in drie subgenera: *A. malvae* in *Malvapion* Hoffmann, *A. rufirostre* in *Pseudapion* Schilsky en *A. radiolus* en *A. aeneum* beide in *Aspidapion* Schilsky. In een revisie van de Franse Apioninae splitste Ehret (1990) het genus *Apion* op in een aantal genera. Het subgenus *Malvapion* werd tot genus opgewaardeerd. *Pseudapion* en *Aspidapion* bleven subgenera van *Apion*. Zeer recent publiceerde Alonso-Zarazaga (1992) een revisie van de supraspecifieke taxa binnen de palearctische Apionidae, waarin het „oude” genus *Apion* nog verder werd opgesplitst in nieuwe genera. Ook de subgenera *Pseudapion* en *Aspidapion* worden nu als echte genera beschouwd. In dit artikel zal deze nieuwe nomenclatuur gevolgd worden. Overigens is een nieuwe naamlijst van de snuitkevers van Nederland en het omliggende gebied in voorbereiding (Heijerman, in prep.).

Afgaande op Brakman (1966), Everts (1903, 1922), enkele museum- en particuliere collecties en eigen ervaring, kan geconcludeerd worden dat *Aspidapion aeneum* (Fabricius) van de

vier genoemde soorten de meest algemene is, gevolgd door *Aspidapion radiolus* (Marsham) (= *Apion radiolus* Kirby in Brakman (1966), Dieckmann (1977) en anderen). *Pseudapion rufirostre* (Fabricius) en *Malvapion malvae* (Fabricius) zijn zeldzamer. Volgens Brakman (1966) komt *P. rufirostre* in 10 van de 11 Nederlandse provincies voor en dit wekt de indruk dat het hier om een zeer algemene soort zou gaan. In de collectie van de vakgroep Entomologie van de Landbouwuniversiteit bevinden zich echter slechts vijf exemplaren, in juni 1907 verzameld bij Maastricht. In de collectie van het Instituut voor Taxonomische Zoölogie (ITZ) te Amsterdam bevinden zich enkele tientallen exemplaren van acht verschillende vindplaatsen. Het betreft hier allemaal vrij oud materiaal. In enkele geraadpleegde particuliere collecties kwam deze soort niet voor.

Malvapion malvae komt volgens Brakman (1966) voor in de provincies Zuid-Holland, Zeeland en Limburg. Everts (1903) bestempelt de soort als zeldzaam en noemt Den Haag, Vlissingen en Middelburg als vindplaatsen. Everts (1922) vermeldt nog dat de soort bij Venlo gevangen is.

Op 19 mei 1992 verzamelde ik in een tuin te Ouddorp (Zuid-Holland) vijf exemplaren van *M. malvae* op groot kaasjeskruid (*Malva sylvestris* L.) en één exemplaar van *A. radiolus*. Op 7 juni 1992 trof ik *M. malvae* in groot aantal aan in een tuin in Wageningen, wederom op groot kaasjeskruid en in gezelschap

van *A. radiolus*. Op een stokroos (*Alcea rosea* L.) in de nabijheid bevonden zich enkele exemplaren van *A. radiolus*. Toen ik op 19 juli 1992 dezelfde kaasjeskruid-plant weer bezocht, kon ik slechts één exemplaar van *M. malvae* verzamelen. Op een echte heemst (*Althaea officinalis* L.) in dezelfde tuin bevonden zich ook twee exemplaren van *M. malvae*. Half augustus bezocht ik de tuin nogmaals, maar nu zonder resultaat.

Malvapion malvae is een makkelijk te herkennen soort en door zijn kleur niet te verwarren met andere soorten: sprietten, poten en dek schilden zijn roodgeel gekleurd, terwijl de laatste aan de basis zwart zijn. Als voedselplanten van *M. malvae* noemt Dieckmann (1977) groot kaasjeskruid, klein kaasjeskruid (*M. neglecta* Wallr.), vijfdelig kaasjeskruid (*M. alcea* L.), rond kaasjeskruid (*M. pusilla* Sm.), echte heemst en *Lavatera cretica* L. Scherf (1964) noemt alleen *M. sylvestris* als voedselplant. De larven leven, evenals die van *P. rufirostre*, van de onrijpe zaden, terwijl de pop in de vrucht verblijft. Dieckmann (1977) vermeldt dat één larve voor zijn ontwikkeling genoeg zou hebben aan slechts één zaadje. De imagines van *M. malvae* zouden van april tot oktober aanwezig zijn. De larven van *A. aeneum* en *A. radiolus* leven in de stengel of wortel van de plant.

Om een beter beeld te krijgen van de verspreiding en de mate van zeldzaamheid van *M. malvae* in Nederland, wordt hier een overzicht gegeven van het materiaal uit een aantal belangrijke collecties. In de collectie van de vakgroep Entomologie van de Landbouwniversiteit te Wageningen bevonden zich geen exemplaren van *M. malvae*. In de collectie van het ITZ bevonden zich vier exemplaren: één exemplaar uit Zandvoort, 10.viii.1930, leg. Van der Wiel; één exemplaar uit Oostz. (= Oostzaan), geen datum, coll. Em. Zeipgens, acc. 1897; twee tamelijk recente exemplaren uit Scharendijke, 19.vii.1989, leg. R. de Man. In de collectie van het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden bevonden zich drie exemplaren, alle zonder datum, respectievelijk verzameld te Vlissingen (J. Veth), Middelburg (G. van W.) en Den Haag (G. A. Six). Navraag bij

een aantal actieve keververzamelaars leverde weinig waarnemingen op: de heer C. van der Sande was de enige van wie ik meldingen kreeg. Hij ving *M. malvae* in aantal in de provincie Zeeland, namelijk op Tholen tussen Stavenisse en Sint Annaland (vi.1985), tussen Sint Annaland en Oud-Vossemeer (10.vi.1985), nabij het dorp Tholen (viii.1985) en te Noordgouwe op Schouwen (18.vi.1986), allen op groot kaasjeskruid. Op 11 juni 1992 verzamelde C. van der Sande nog één exemplaar op klein kaasjeskruid in Zuid-Holland te Benthuisen.

Brakman (1966) was kennelijk niet op de hoogte van de vangsten te Zandvoort en Oostzaan terwijl de vermelding van de provincie Limburg in Brakman (1966) waarschijnlijk gebaseerd is op de vindplaats Venlo in Everts (1922). Deze exemplaren zijn echter niet aangetroffen in de onderzochte collecties. Aan de lijst van Brakman (1966) kunnen dus twee provincies worden toegevoegd: Noord-Holland en Gelderland.

Malvapion malvae heeft een palearctische verspreiding en is in Europa bekend van de bondsrepubliek Duitsland, Polen, Tsjecho-Slowakije, Oostenrijk, Zwitserland en de Benelux (Lucht, 1987). Volgens Hoffmann (1958) komt de soort in geheel Frankrijk en op Corsica voor en is zij tamelijk algemeen. De soort komt ook voor in Engeland (Morris, 1990). Van de voormalige Duitse Democratische Republiek zijn slechts waarnemingen van voor 1910 bekend (Lucht, 1987). Volgens Lohse (1981) komt de soort in Midden-Europa niet in het laagland voor. Verder schrijft Lohse (1981) dat de soort nu verdwenen is uit veel gebieden, waar hij ooit is waargenomen. Dieckmann (1977) maakt een opmerking met dezelfde strekking.

De recente vangsten van *M. malvae* in Zeeland, Zuid-Holland en Wageningen duiden er op, dat de soort zich in Nederland toch heeft weten te handhaven en zich mogelijk zelfs heeft kunnen uitbreiden. Of dit laatste het geval is kan mogelijk worden vastgesteld door met name op groot kaasjeskruid gericht te zoeken naar deze makkelijk te herkennen snuitkever.

Dankwoord

Met dank aan Kees Alders en Henk Pijpers die respectievelijk de collecties van het Instituut voor Taxonomische Zoölogie te Amsterdam en het Nationaal Natuurhistorisch Museum te Leiden hebben bekeken, en aan Cor van der Sande voor beschikbaar stellen van zijn gegevens.

Literatuur

- ALONSO-ZARAZAGA, M. A., 1991. Revision of the supra-specific taxa in the palaeartic Apionidae Schoenherr, 1823 (Coleoptera, Curculionoidea). 2. Subfamily Apioninae Schoenherr, 1823: Introduction, keys and descriptions. – *Graellsia* 46: 19-156.
- BRAKMAN, P. J., 1966. Lijst van coleoptera uit Nederland en het omliggend gebied. – *Monogr. ned. ent. Ver.* 2: i-x, 1-219.
- DIECKMANN, L., 1977. Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera – Curculionidae (Apioninae). – *Beitr. Ent.* 27: 7-143.
- EHRET, J. M., 1990. Les Apions de France: clés d'identification commentées (Coleoptera Curculionidae Apioninae). – *Bull. mens. Soc. linn. Lyon* 59: 209-292.
- EVERTS, E., 1903. *Coleoptera Neerlandica* 2: i-iv, 1-796. Nijhoff, 's-Gravenhage.
- EVERTS, E., 1922. *Coleoptera Neerlandica* 3: v-xviii, 1-668. Nijhoff, 's-Gravenhage.
- LOHSE, G. A., 1981. 5. Unterfamilie Apioninae. In: *Die Käfer Mitteleuropas* (H. Freude, K. W. Harde & G. A. Lohse, eds) 10: 1-310. Goecke & Evers, Krefeld.
- HOFFMANN, A., 1958. Coléoptères curculionides, troisième partie. – *Faune Fr.* 62: 1208-1839.
- LUCHT, W. H., 1987. *Die Käfer Mitteleuropas, Katalog*: 1-342. Goecke & Evers, Krefeld.
- MORRIS, M. G., 1990. Orthocerous weevils, Coleoptera curculionoidea (Nemonychidae, Anthribidae, Urodontidae, Attelabidae and Apionidae). – *Handbk. Ident. Br. Insects* 5 (16): 1-108.
- SCHERF, H., 1964. Die Entwicklungsstadien der mitteleuropäischen Curculioniden (Morphologie, Bionomie, Ökologie). – *Abh. senckenb. naturforsch. Ges.* 506: 1-135.

Geaccepteerd 9.x.1992.